

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

Кафедра педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Янченко Т.В.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ

Спеціальність 014 «Середня освіта (Історія)»

Освітня програма «Середня освіта (Історія)»

2021 – 2022 навчальний рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № 1 від 30 серпня 2021 року

Розробник: **Кулик Ірина Олександрівна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Мова навчання – українська.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми педагогіки» є формування у здобувачів освіти компетентностей, пов'язаних із розумінням сутності актуальних проблем педагогіки та сучасних тенденцій її розвитку; теоретична та практична підготовка майбутніх вчителів до педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми педагогіки» є засвоєння студентами системи знань щодо загальнотеоретичних основ сучасної педагогіки; ознайомлення здобувачів освіти з досягненнями світової педагогічної науки і передового педагогічного досвіду; формування практичних умінь та навичок, необхідних для забезпечення ефективної педагогічної діяльності у закладах загальної середньої освіти; залучення студентів до діяльності творчого характеру; формування вміння конструювати завдання, зміст, методи, засоби і форми освітнього процесу; сприяти вихованню прагнення до набуття нових знань та самовдосконалення впродовж всього життя; формування мотивації до професійної діяльності.

Предметом вивчення є сутність, закономірності, принципи освітнього процесу; зміст освіти; методи, форми й засоби сучасного освітнього процесу.

Програма навчальної дисципліни складається з 4 змістових модулів:

1. Загальнотеоретичні основи педагогіки.
2. Загальні основи сучасної дидактики.
3. Актуальні проблеми теорії виховання.
4. Актуальні проблеми реформування загальної середньої освіти в Україні.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	4	4
Кількість годин:	120	120
- Лекції	20	4
- практичні / семінарські	20	6
- лабораторні	-	-
- індивідуальні завдання	-	-
- самостійна робота студента	80	110

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова.

Передумови для вивчення дисципліни. Міждисциплінарні зв'язки з такими навчальними дисциплінами: «Методика навчання історії у старшій школі», «Методологія та організація наукових досліджень», «Сучасні інформаційні технології та методика застосування комп'ютерної техніки в освітньому процесі та наукових дослідженнях».

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Актуальні проблеми педагогіки»:

ЗК 1. Здатність цінувати українську культуру і мультикультурність у суспільстві, діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.

ЗК 2. Здатність до оригінального та критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 3. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи в команді з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності. Здатність до прийняття ефективних рішень, мотивування людей до досягнення спільної мети та відповідального ставлення до професійних обов'язків.

ЗК 4. Здатність до неперервного навчання, опанування нових знань та способів мислення з високим ступенем автономії.

ЗК 5. Здатність до генерування нових науково-теоретичних і практико-спрямованих ідей, критичного осмислення проблем у галузі освіти, педагогіки, історії та на межі цих галузей знань, до пошуку ефективних шляхів виявлення та розв'язання проблем, пов'язаних з професійною педагогічною діяльністю у різних середовищах.

ЗК 7. Здатність виявляти ініціативу у професійній сфері, проводити інноваційну діяльність, управляти робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів.

ФК 1. Здатність розуміти наукові здобутки у сфері освіти, педагогіки та історії, враховувати їх у професійній діяльності та запроваджувати в освітній процес закладів загальної середньої освіти.

ФК 2. Здатність здійснювати наукові дослідження на засадах академічної доброчесності, опрацьовувати наукові та інформаційні джерела з педагогіки та історії, здатність до написання доповідей, статей.

ФК 3. Здатність організовувати освітній процес у закладах загальної середньої освіти та управляти ним на засадах особистісно-орієнтованої та суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

ФК 4. Знання та володіння на фаховому рівні методами навчання історії, виховання та розвитку учнів.

ФК 5. Здатність запроваджувати інноваційні технології в освітній процес закладів загальної середньої освіти, здатність моделювати зміст навчання історії відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

ФК 6. Здатність забезпечувати учням здобуття освіти державною мовою, формувати їх мовно-комунікативні уміння.

ФК 7. Здатність доносити знання до учнів закладів загальної середньої освіти, формувати мотивацію та організовувати їхню пізнавальну діяльність при трансляції знань з історії.

ФК 8. Здатність до використання сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі та в наукових дослідженнях.

ПРН 1. Знання провідних засад теорії навчання та методики навчання історії.

ПРН 2. Знання теоретичних і практичних основ інноваційних освітніх технологій та їх використання в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

ПРН 4. Здатність використовувати різноманітні форми і методи навчання історії, розвитку та виховання учнів у закладах загальної середньої освіти.

ПРН 6. Здатність добирати і використовувати сучасні інноваційні технології навчання історії, виховання і розвитку учнів.

ПРН 7. Здатність формувати у здобувачів освіти навички самостійної роботи.

ПРН 8. Здатність розвивати критичне та творче мислення учнів і формувати їх ціннісне ставлення до подій минулого та сучасного життя.

ПРН 9. Здатність сприяти розвитку особистості учня, яка має патріотичний світогляд, займає активну громадянську позицію, розуміє виклики глобалізованого світу через засвоєння історичних явищ і процесів, що стосуються історії України ХХ–ХХІ ст. та її місця у світі.

ПРН 10. Здатність створювати безпечне, рівноправне та психологічно-комфортне освітнє середовище в освітньому процесі та позаурочній діяльності.

ПРН 12. Здатність визначати та аналізувати актуальні проблеми та наукові досягнення в галузі освіти, педагогіки та історичної науки.

Критерії оцінювання результатів навчання

Робота на практичному занятті

Усна відповідь, доповідь, виконання завдань

на практичному занятті

до 4 балів (40)

Самостійна робота

до 25 балів

Модульна контрольна робота (тестові завдання)

до 10 балів

Екзамен

до 25 балів

Робота на практичному занятті оцінюється за такими критеріями:

4 бали – здобувач освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом; вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань; вільно володіє науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.

3 бали – відповідь, що позбавлена серйозних неточностей; при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки; теоретична відповідь без виконаного практичного завдання; здобувач освіти розв'язує задачі стандартним способом, володіє науковою термінологією.

2 бали – у відповіді багато неточностей, студент не володіє достатньою мірою науковим апаратом, не здатний до аналізу, обґрунтування та аргументації, допускає помилки.

1 бал – здобувач освіти виявляє елементарні знання окремих положень, не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно викладає

окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	F _x	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Структура та тематичний план навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Становлення та розвиток педагогіки як науки.

Педагогіка – наука про виховання, навчання та розвиток особистості. Предмет, об'єкт, функції педагогіки. Педагогіка як наука і навчальна дисципліна. Завдання педагогіки на сучасному етапі розвитку суспільства. Структура педагогіки та її галузі. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Джерела становлення та розвитку педагогіки як науки. Мета, завдання та структура навчальної дисципліни. Значення навчальної дисципліни для професійного становлення майбутнього педагога. Категоріально-понятійний апарат сучасної педагогіки. Методологія педагогіки та її рівні. Сутність науково-педагогічного дослідження. Етапи здійснення педагогічного дослідження. Завдання науково-педагогічних досліджень на сучасному етапі. Класифікація методів науково-педагогічних досліджень. Загальна характеристика методів педагогічних досліджень. Критерії ефективності науково-педагогічного дослідження.

Тема 2. Розвиток та формування особистості.

Поняття про розвиток та формування особистості. Структура особистості. Основні фактори розвитку особистості: роль спадковості в розвитку людини; вплив середовища та його основні види; значення виховання у формуванні особистості. Динаміка особистості. Взаємозв'язок між процесами навчання, виховання, розвитку. Особливості вікових етапів. Структура діяльності. Дитина як суб'єкт виховання.

Врахування вікових особливостей здобувачів освіти при організації та здійсненні процесів виховання, навчання, розвитку. Теорії розвитку особистості.

Змістовний модуль 2. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ДИДАКТИКИ

Тема 3. Теоретико-методологічні основи процесу навчання.

Історичні періоди становлення дидактики як наукової дисципліни. Предмет, об'єкт та завдання дидактики. Категорії дидактики. Функції дидактики. Зв'язок з іншими науками. Закони, закономірності та принципи навчання. Гуманізація, індивідуалізація та диференціація навчання, науковість, доступність, наочність, зв'язок теорії з продуктивною працею; позитивний емоційний фон навчання тощо. Процес навчання як система. Рушійні сили навчального процесу. Основні компоненти процесу навчання: цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий, контроль-регулюючий, оціночно-результативний. Педагогічна взаємодія як дидактична категорія. Мотиваційна сфера навчання. Сутність і класифікація мотивів і стимулів. Структура діяльності вчителя у процесі навчання (планування, організація діяльності, стимулювання активності, контроль, корекція та аналіз діяльності). Психологічні основи діяльності учнів у процесі навчання (сприймання, осмислення, розуміння, запам'ятовування, узагальнення, систематизація, закріплення і застосування на практиці). Дидактичні основи управління навчальною діяльністю здобувачів освіти.

Тема 4. Розвиток теорії форм, методів та засобів навчання в педагогічній науці та практиці.

Теорії побудови змісту освіти. Зміст освіти в національній школі, його основні компоненти. Сучасні вимоги до навчальних програм та підручників. Структурні компоненти змісту освіти. Емпіричні знання як компонент змісту освіти. Теоретичні знання як компонент змісту освіти. Діяльнісна частина змісту освіти. Предметні навички і вміння. Загальнонавчальні навички і вміння. Реалізація змісту освіти в сучасних закладах освіти. Наукові вимоги до формування змісту освіти. Державний стандарт. Навчальні плани і робочі програми. Характеристика підручників та навчальних посібників для сучасних закладів освіти.

Метод навчання як дидактична категорія. Прийоми навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання у педагогічній науці. Засоби навчання, їх класифікація та характеристика. Функції засобів навчання. Оптимальний вибір методів та засобів навчання.

Форма організації навчання як дидактична категорія. Історія розвитку організаційних форм навчання. Класно-урочна форма організації навчання. Урок як основна форма організації навчання. Типологія та структура уроків. Підготовка вчителя до уроку. Основні вимоги до уроку: загальнопедагогічні, дидактичні, психологічні, санітарно-гігієнічні. Аналіз уроку. Шляхи підвищення ефективності уроку в сучасній школі. Інші форми організації навчання: домашня навчальна робота, факультативи, екскурсії, предметні гуртки, консультації тощо.

Контроль та оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Сутність контролю, його мета та завдання в навчальному процесі. Функції контролю. Види контролю. Методи та форми контролю, їх характеристика. Оцінювання та облік результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, умінь та навичок учнів. Вимоги до організації контролю за навчально-пізнавальною учнів, критерії та норми оцінювання навчальних досягнень учнів.

Змістовний модуль 3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ВИХОВАННЯ

Тема 5. Процес виховання, його структура і рушійні сили.

Мета і завдання виховання. Виховання як суспільно-педагогічне явище. Виховання як фактор розвитку особистості. Сучасні концепції виховання. Закономірності та принципи виховання. Рушійні сили виховного процесу. Зовнішні та внутрішні протиріччя. Критерії вихованості. Принципи особистісно зорієнтованого виховання. Особливості організації виховної роботи в закладах загальної середньої освіти. Актуальні проблеми змісту і динаміки цілісного виховного процесу. Етапи виховного процесу за критерієм їх послідовності та відповідних педагогічних дій: ознайомлення із загальними нормами і вимогами, їх усвідомлення і засвоєння; формування ставлень (почуттів); формування поглядів і переконань; формування навичок і звичок поведінки (загальної спрямованості особистості). Діяльність класного керівника. Функції класного керівника. Структура педагогічного спілкування. Стили педагогічного спілкування. Поняття колективу: суттєві ознаки, функції. Етапи формування та розвитку колективу. Колектив як фактор соціалізації особистості. Сучасні теорії колективу. Психолого-педагогічні умови розвитку особистості в колективі. Шляхи й засоби формування колективу. Актуальні проблеми виховання в колективі. Шляхи і засоби удосконалення колективної творчої діяльності. Спілкування в системі міжособистісних взаємин в колективі. Педагогічний конфлікт. Вирішення педагогічних конфліктних ситуацій. Виховання та самовиховання. Форми зв'язку школи і сім'ї. Співробітництво учителів і батьків. Відповідальність батьків за розвиток дитини.

Тема 6. Виховний процес як система.

Актуальні проблеми виховної діяльності у закладах загальної середньої освіти. Шляхи реалізації змісту виховання. Сутність, завдання основних напрямів виховного процесу. Методи виховання. Класифікації методів виховання. Характеристика методів формування свідомості особистості; методів організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки; методів стимулювання діяльності і поведінки; методів самовиховання. Форми виховної діяльності. Засоби виховання. Принципи організації позакласної виховної діяльності. Вибір форм виховної роботи та технологія їх реалізації.

Змістовний модуль 4.
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Тема 7. Сучасне освітнє середовище.

Нормативно-правове забезпечення сучасної освіти. Завдання та пріоритети розвитку освітньої галузі. Основні тенденції розвитку сучасної освіти. Ключові компоненти НУШ. Концепція гуманістичної педагогіки. Компетентнісний підхід. Педагогіка партнерства. Позитивна психологія. Дитиноцентризм як філософія освіти. Оновлення змісту освіти як основа реформування системи освіти України. Закони України, що регулюють діяльність закладів освіти та основні види діяльності в освіті. Державний стандарт базової середньої освіти. Ціннісні орієнтири базової середньої освіти. Види освіти. Основні види діяльності закладів освіти. Стандартизація освітньої діяльності. Науково-методичне забезпечення освіти. Психологічна служба в системі освіти. Види і рівні освіти. Сучасні педагогічні технології.

Системи критеріїв оцінювання ефективності та якості роботи навчальних закладів різних типів, рівнів акредитації, форм власності. Організація та управління освітнім процесом. Організація педагогічної взаємодії. Сучасні підходи до педагогічної діяльності вчителя. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість вчителя. Творча індивідуальність сучасного педагога у контексті концепції Нової української школи. Сучасні вимоги до особистості вчителя та його підготовки. Педагогічна компетентність. Зміст професійної діяльності та функції педагога. Система педагогічної діяльності.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ												
Тема 1. Становлення та розвиток педагогіки як науки.	16	2	4			10	15	2				13
Тема 2. Розвиток та формування особистості.	14	2	2			10	15	-				15
Разом за змістовим модулем 1	30	4	6			20	30	2				28

Змістовий модуль 2. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ДИДАКТИКИ											
Тема 3. Теоретико-методологічні основи процесу навчання	16	4	2			10	15	2	-		13
Тема 4. Розвиток теорії форм, методів та засобів навчання в педагогічній науці та практиці	14	2	6			6	15	-	2		13
Разом за змістовим модулем 2	30	6	8			16	30	2	2		26
Змістовий модуль 3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ВИХОВАННЯ											
Тема 5. Процес виховання, його структура і рушійні сили	16	4	2			10	15	-	2		13
Тема 6. Виховний процес як система	14	2	2			10	15	-	-		15
Разом за змістовим модулем 3.	30	6	4			20	30	-	2		28
Змістовий модуль 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ											
Тема 7. Сучасне освітнє середовище	30	4	2			24	30	-	2		28
Разом за модулем 4.	30	4	2			24	30	-	2		28
Усього годин	120	20	20			80	120	4	6		110

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Становлення педагогіки як науки й розвиток педагогічної думки	2
2	Педагогіка – наука про виховання	2
3	Розвиток, соціалізація і виховання особистості	2
4	Дидактика – наука про теорію навчання та освіти	2
5	Актуальні проблеми змісту освіти	2
6	Розвиток теорії методів та засобів навчання у педагогічній науці та практиці	2

7	Форми навчання в сучасному закладі загальної середньої освіти	2
8	Процес виховання, його структура і рушійні сили	2
9	Виховний процес як система	2
10	Тенденції розвитку сучасної освіти в Україні	2
	Усього годин	20

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Становлення та розвиток педагогіки як науки	10
2	Розвиток та формування особистості	10
3	Теоретико-методологічні основи процесу навчання	10
4	Розвиток теорії форм, методів та засобів навчання в педагогічній науці та практиці	6
5	Процес виховання, його структура і рушійні сили	10
6	Виховний процес як система	10
7	Сучасне освітнє середовище	24
	Усього годин	80

Методи навчання

За ступенем самостійності й активності пізнавальної діяльності студентів: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний метод, частково-пошуковий, дослідницький. Інтерактивні методи навчання: (моделювання освітніх ситуацій, метод ПРЕС, мозковий штурм, мікрофон тощо).

Методи контролю

В освітньому процесі в різноманітних поєднаннях використовуються методи усного та письмового контролю.

Засоби діагностики успішності та якості навчання

Діагностика здійснюється на основі комплексних педагогічних завдань, тестів.

Засоби діагностики включають диференційований та об'єктивний облік результатів навчальної діяльності здобувачів освіти і передбачають: контроль засвоєння теоретичних знань (усні відповіді на практичних заняттях); виконання модульної контрольної роботи, співбесіду з лектором, виконання практичних завдань, екзамен.

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота							Екзамен	бали
Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	25	100
Т.1	Т.2	Т.3	Т.4	Т.5	Т.6	Т.7		
10	12	12	14	7	6	14		

Розподіл балів за формами контролю

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Виконання самостійної роботи	4	5+5+5+10	25
Робота на практичному занятті	10	4	40
Модульна контрольна робота	2	5	10
Екзамен			25
Усього			100

Методичне забезпечення

1. Навчальна програма
2. Робоча програма навчальної дисципліни
3. Методичні матеріали до практичних занять
4. Теми і завдання для самостійного опрацювання.
5. Матеріали до лекційних занять (наочний супровід матеріалу лекцій у вигляді презентацій у програмі Power Point).
6. Тестові завдання для модульного оцінювання навчальних досягнень студентів; завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни.

Рекомендовані джерела інформації

Основна

- Закон України від 05.09.2017 р. «Про освіту» URL: [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145 - 19](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19)];
- Закон України «Про повну загальну середню освіту» URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20# Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text)
- Концепція “Нова українська школа” URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>

- Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології: навч. посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.
- Березюк О.С., Власенко О.М. Дидактика: теорія і практика. Навчально-методичний посібник для студентів гуманітарних факультетів. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І.Франка, 2017. 212 с.
- Бондар В. Дидактика: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Либідь, 2005. 252 с.
- Буйницька О. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: навч. посібник Київ: Центр навч. літ-ри, 2019. 240 с.
- Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посібник. Київ : Академія, 2001. 576 с.
- Гадецький М., Хлебнікова Т. Організація навчального процесу в сучасній школі. Харків : Ранок. 2004. 169 с.
- Гончаренко С.У. Український педагогічний словник: довідкове видання. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
- Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
- Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 243 с.
- Державна національна програма „Освіта” („Україна ХХІ століття”). Київ: Райдуга, 1994. 61 с.
- Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. Київ: Академвидав 2004. 352 с.
- Зайченко І.В. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2008. 528с.
- Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 350 с.
- Ісаєнко В., Рідей Н., Навроцька Д., Улішенко А. Синергетична педагогіка: навч.-метод. посібник. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, НАУ, 2019. 416 с.
- Козловський Ю.М. Методика науково-педагогічного дослідження. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 192 с.
- Корягін М.В., Чік В.Ю. Основи наукових досліджень: монографія. Львів: Алерта, 2019. 622 с.
- Косенко Д. Новий освітній простір. Мотивуючий простір. Київ : Видавничий центр Академія, 2019. 255 с.
- Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посібник. Київ: Знання, 2005. 336 с.
- Косенко Д. Новий освітній простір. Мотивуючий простір: інформаційний посібник. Київ : Видавничий центр Академія, 2019. 255 с.
- Кремень В. Енциклопедія освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
- Кузьмінський А. І. Педагогіка: навч. посіб. Київ : Знання-Прес, 2003. 418 с.
- Курлянд З.Н., Хмельюк Р.І. Педагогіка: навчальний посібник. Харків: Бурун Книга, 2009. 304 с.
- Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: хрестоматія. Київ: Знання-Прес, 2006. 700 с.

- Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Кондор, 2005. 667 с.
- Максименко В.П. Дидактика: курс лекцій: навч. посіб. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. 222 с.
- Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посіб. Київ: ВАТ “КДНК”, 2001. 608 с.
- Москалець В.П. Психологія особистості: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 262 с.
- Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка: навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2015. 253 с.
- Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. № 344/2013 ред. від 25.06.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
- Нісімчук А. С. Інноваційні технології педагогічної освіти : монографія. Луцьк : Твердиня, 2012. 478 с.
- Онищенко Н. П. Методика виховної роботи : навч. посіб. за кредитно-модул. системою орг. навчання. Переяслав-Хмельницький : СПД Карпук С. В., 2009. 326 с.
- Пальчевський С. С. Педагогіка: Загальні засади педагогіки. З історії педагогіки. Теорія освіти і навчання (дидактика). Теорія виховання. Школознавство : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Каравела, 2007. 576 с.
- Пащенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 228 с.
- Психологія педагогічної взаємодії: інтегративний підхід: монографія / В.Л. Зливков, О.В. Завгородня, С.О. Лукомська, С.О. Копилов, О.В. Котух; за ред. В. Л. Зливкова, С.О. Лукомської. Київ: 2019. 259 с.
- Полякова Г.А., Борова Т.А. Педагогіка: навчальний посібник. Харків: Основа, 2011. 374 с.
- Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навчальний посібник. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.
- Пєхота О.М., Кітенко А.З., Лабарський О.М. Освітні технології: монографія. Київ: Знання, 2000. 230 с.
- Саух П. Ю. Сучасна освіта : портрет без прикрас : монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 382 с.
- Сікорський П.І., Вітер О.М. Проблеми дидактичного структурування і генералізації навчального матеріалу: монографія. Львів: ФОП Корпан Б.Л., 2011. 215 с.
- Семенов О. М. Формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів: теорія і практика : монографія. Суми : Ніко, 2014. 254 с.
- Сбруєва А., Рисіна М., Осьмук Н., Чистякова І. Практикум з історії педагогіки. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. 165 с.
- Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.
- Сорока Г.І. Сучасні виховні системи та технології: навч. посібник. Харків: Основа, 2002. 245 с.
- Тверезовська Н. Т. Сидоренко В.К. Методологія педагогічного дослідження : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 440 с

- Чопик Ю.С, Стражнікова І.В. Зарубіжна реформаторська педагогіка в оцінках українських науковців другої половини ХХ – початку ХХІ століття: монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2017. 264 с.
- Хриков Є. М. Методологія педагогічного дослідження: монографія. Харків: ФОП Панов А. М., 2017. 237 с.
- Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 560 с.
- Українська освіта в умовах інтегрування в європейський простір : зб. наук. пр. / за ред. О. Карпенко. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2019. 276 с.
- Чайка В. Педагогіка (тестові завдання): навч. посіб. для студ. вищих пед. закл. освіти. Тернопіль: ТДПУ, 2000. 168 с.
- Чайка В.М. Основи дидактики: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ: Академвидав, 2011. 240с.
- Чайка В.М. Основи дидактики: тексти лекцій і завдання для самоконтролю: навчальний посібник для студ. вищ. пед. навч. закл. Тернопіль: Астон, 2002. 244 с.
- Чепіль М.М. Актуальні проблеми освіти: навчально-методичний посібник. Дрогобич: РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2012. 128 с.
- Чепіль М. Педагогічні технології : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

Допоміжна

- Актуальні питання педагогіки та психології: шляхи теоретичного і практичного вирішення проблем: *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17–18 березня 2018 р.)* / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Одеса : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2018. 140 с.
- Баханов К.О. Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. 384 с.
- Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя: Просвіта, 2004. 324 с.
- Баханов К.О. Традиції та інновації в навчанні історії в школі. Дидактичний словник-довідник. Запоріжжя: Просвіта, 2002. 107 с.
- Бех І. Д. Виховання особистості : сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
- Галузинський В.М. Педагогіка: теорія та історія. Київ: Вища школа, 1995. 154 с.
- Кремень В.Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 8 – 15.
- Кузьмінський А.І., Омеляненко С.В. Технологія і техніка шкільного уроку: навчальний посібник Київ: Знання, 2010. 335 с.
- Оконь В. Введение в общую дидактику / Пер. с польск. Л.Г.Кашкуревича, Н.Г.Горина. Москва, 1990. 281с.
- Острроверхова Н.М. Аналіз уроку: концепції, методики, технології. Київ: ІНКОС, 2003. 352 с.
- Паламарчук В. Ф. Першооснови педагогічної інноватики. Київ : Знання України, 2005. 420 с.

Паламарчук В.Ф. Педагогічні технології навчання в умовах нової української школи: вектор розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С.60 – 66.

Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навчальний посібник. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.

Ягупов В.В. Педагогіка: навчальний посібник Київ: Либідь, 2003. 560 с.

Янкович О., Беднарек Ю., Анджеєвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015. 212 с.

Інтернет-ресурси

Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>.

Офіційний сайт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. URL: <http://naqa.gov.ua>

Офіційний сайт ЮНЕСКО. URL: <http://www.unesco.org/>

<http://www.iteach.com.ua> – український сайт програми Intel «Навчання для майбутнього».

<http://www.intel.com/education/teach> – Intel® Teach to the Future.

<http://thefuture.news/about/> – The Future – освітній ресурс про новітні технології

<https://www.ed-era.com/> – Educational Era

<http://osvita.org.ua> – освітній портал – каталог освітніх ресурсів.

<https://childfund.org.ua/> – соціальна освіта в Україні (організація семінарів, тренінгів, дистанційна освіта у галузі соціальної педагогіки).

Концепція нової української школи. URL <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf>

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.kiev.ua>

Харківська державна наукова бібліотека ім. Короленка. URL: <http://korolenko.kharkov.com>